

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ผู้ปลูกข้าว จังหวัดนครปฐม

Factors Affecting to Practice on Standard of Good Agricultural Practice (GAP) for Rice
Farmers in Nakhon Pathom Province

ปริญญกร จตุพร¹ พัฒนา สุขประเสริฐ^{1*} และวัชร ลิ้มวรรณดี²
Parinyakorn Chatuporn¹, Patana Sukprasert^{1*} and Watchara Limwandee²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว จังหวัดนครปฐม 2) การให้ความเชื่อถือกับข่าวสารจากสื่อเผยแพร่ 3) เทคโนโลยีการผลิตข้าว 4) การรับรู้ และการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 5) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ และการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดนครปฐม ประชากรคือเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 397 ราย ได้จากการสุ่มแบบง่าย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรผู้ปลูกข้าวส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 39-50 ปี มีประสบการณ์ในการปลูกข้าวน้อยกว่า 6 ปี มีพื้นที่ปลูกมากกว่า 33 ไร่ มีรายได้ต่อพื้นที่ปลูก 7,401-7,600 บาท/ไร่ 2) การให้ความเชื่อถือกับข่าวสารจากสื่อเผยแพร่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ สื่อสังคม สื่อบุคคล สื่อกิจกรรม ในขณะที่สื่อสิ่งพิมพ์อยู่ในระดับน้อย 3) พื้นที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่เป็นดินร่วนและอยู่ในเขตชลประทาน เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมปลูกข้าวนาปรัง พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูก ได้แก่ กข.51 กข.57 หรือ กข.47 โดยนิยมปลูกด้วยวิธีการหว่าน 4) เกษตรกรมีการรับรู้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีโดยเฉลี่ยในระดับได้รับรู้ทั้งหมด และมีการปฏิบัติโดยเฉลี่ยในระดับได้ปฏิบัติตามทุกครั้ง 5) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ ได้แก่ แหล่งน้ำชลประทาน ช่วงเวลาการผลิต การให้ความเชื่อถือกับสื่อบุคคลและสื่อสังคม ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติ ได้แก่ แหล่งน้ำชลประทาน การให้ความเชื่อถือกับสื่อกิจกรรมและสื่อบุคคล กับสภาพของดิน

คำสำคัญ : ข้าว มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จังหวัดนครปฐม

Abstract

This research was to investigate 1) demographic of rice farmers in Nakhon Pathom province 2) trustable to media exposure 3) technology for rice cultivation 4) perception and practice to standard of GAP 5) factor affecting to perception and practice on standard of GAP for rice farmers in Nakhon Pathom province. Population were rice farmers in Nakhon Pathom Province, the sample were 397 No. of rice farmers, selected by using simple random sampling technique. Collected data by using construct-questionnaire, analyzed data by using frequency, percentage, mean, standard deviation and testing with multiple regression. The results reveal that 1) most of rice farmers were male, 39-50 years old at the average, planted area were more than 33 rai, gained incomes at 7,401-7,600 baht/rai 2) trustable to media exposure at high level were social media, personal media, activity media and at less level were printed media 3) technology for rice cultivation were loamy soil, irrigated water, cultivars were

¹ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

² สำนักงานเกษตรอำเภอท่าตะเกียบ อ. ท่าตะเกียบ จ. ฉะเชิงเทรา 24160

*Corresponding author, Email: agrpasu@ku.ac.th

namely DOR 51, DOR 57 or DOR 47 and cultivation technique by sowing 4) perception and practice on standard of GAP by the average were at the whole level and always level by sequence 5) factors affecting to perception were irrigation source, timing of cultivation, trustable to personal media and social media; factors affecting to practice were irrigation source, trustable to activity media and personal media and soil texture.

Keyword: Rice, Good Agriculture Practice (GAP), Nakhon Pathom Province

คำนำ

ประเทศไทยมีสภาพภูมิประเทศ และภูมิอากาศที่เหมาะสมสำหรับการทำเกษตรกรรมมาตั้งแต่ครั้งอดีตจนกระทั่งปัจจุบัน โดยพืชที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตคนไทยมากที่สุดก็คือ “ข้าว” คนไทยนิยมบริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก และการปลูกข้าวก็สร้างรายได้มากกว่า 236,991 ล้านบาทต่อปี ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกข้าว ประมาณ 60 ล้านไร่ มีผลผลิตประมาณ 30 ล้านตันต่อปี (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2560) ปัจจุบันความต้องการข้าวไทยในตลาดโลก มีอยู่อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากประเทศคู่ค้ามีความต้องการข้าวคุณภาพดีจากไทย โดยในปี 2556-2560 มีปริมาณและมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.50 และร้อยละ 2.36 ตามลำดับ (สำนักงานวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, 2560)

พื้นที่ปลูกข้าวของไทยส่วนใหญ่อยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีพื้นที่ปลูกประมาณ 36 ล้านไร่ รองลงมาคือภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ซึ่งมีพื้นที่ปลูกข้าวประมาณ 13 ล้านไร่ 8 ล้านไร่ และ 7 แสนไร่ ตามลำดับ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2560) อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาประสิทธิภาพของการผลิตพบว่าเกษตรกรในภาคกลางมีสัดส่วนของปริมาณผลผลิตต่อไร่สูงที่สุดในประเทศ โดยจังหวัดที่มีปริมาณผลผลิตต่อไร่สูงที่สุดเป็นอันดับต้นๆ ของประเทศ ได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดนครปฐม และเมื่อพิจารณาประสิทธิภาพในการปลูกข้าวนาปรัง จะพบว่าจังหวัดนครปฐมมีปริมาณผลผลิตต่อไร่สูงที่สุด ประมาณ 741 กิโลกรัมต่อไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2560) นอกจากนี้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดนครปฐมยังเป็นเกษตรกรรายใหญ่ มีพื้นที่ปลูกข้าวอยู่ในช่วงระหว่าง 20-39 ไร่ต่อราย (กรมการข้าว, 2559) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจเลือกพื้นที่จังหวัดนครปฐมเป็นพื้นที่สำหรับการศึกษาในครั้งนี้

แม้ว่าประเทศไทยจะเป็นผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลก แต่ก็มีหลายประเทศที่เป็นคู่แข่งสำคัญ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ประเทศเวียดนามที่มีแนวโน้มส่งออกข้าวในปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และถึงแม้ว่าราคาข้าวของไทยจะยังคงสูงกว่าประเทศผู้ส่งออกรายอื่นอันเนื่องมาจากคุณภาพ (สำนักงานวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, 2560) แต่หากว่าประเทศไทยไม่สามารถรักษาร้อยละระดับคุณภาพของข้าวไทยให้สูงขึ้น ก็ย่อมจะส่งผลกระทบต่อ การส่งออกข้าวของประเทศไทยกับรายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวด้วยเช่นกัน ประกอบกับตลาดโลกได้มีมาตรการการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีมากขึ้น คุณภาพและความปลอดภัยของผลผลิตจึงกลายเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับประเทศผู้ส่งออกสินค้าเกษตร เช่นประเทศไทย ด้วยเหตุนี้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงมีนโยบายให้เกษตรกรมีการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี หรือ good agricultural practices: GAP โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีมาตรฐานความปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค รวมถึงให้เกษตรกรใช้สารเคมีได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ตลอดจนเพื่อให้ผลผลิตทางการเกษตรของประเทศไทยเป็นที่ยอมรับในระดับสากลมากขึ้น (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2556) โดยกรมส่งเสริมการเกษตรมีหน้าที่รับผิดชอบในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกร อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีการจัดฝึกอบรมให้แก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง แต่ก็มีเกษตรกรเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานดังกล่าว

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวจังหวัดนครปฐม เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผน และการสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และยังเป็นการช่วยเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันด้านการส่งออกข้าวของประเทศไทยไปสู่ตลาดโลก

วิธีการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยประชากรคือเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดนครปฐมจำนวน 48,343 ราย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2560) คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 397 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้างที่มีการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (try-out) กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวจำนวน 30 ราย ในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่น (cronbach's alpha) ของแบบสอบถามเท่ากับ 0.83 และเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ถูกคัดเลือกโดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.)

การทดสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้และการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) ด้วยวิธีการกำจัดแบบถดถอยหลัง (backward elimination) โดยมีการตรวจสอบปัญหาบางประการสำหรับการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Vanichbuncha, 2012) ได้แก่ 1) ปัญหาสหสัมพันธ์ของตัวแปรคลาดเคลื่อน (autocorrelation) โดยสถิติทดสอบ Durbin-watson (D.W.) 2) ปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างกันของตัวแปรอิสระ (multicollinearity) โดยพิจารณาสถิติสหสัมพันธ์ (correlation statistics) ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต้องไม่เกิน 0.8 (Stevens, 1992) และ 3) ปัญหาความไม่คงที่ของความแปรปรวนในตัวแปรสุ่ม (heteroskedasticity) โดยพิจารณาสถิติ White-heteroskedasticity (X^2) ซึ่งมีสมมติฐานหลักคือไม่มีปัญหาความไม่คงที่ของความแปรปรวนในตัวแปรสุ่ม โดยรูปแบบจำลองของสมการถดถอยพหุคูณทั้งหมด ได้แสดงไว้ดังต่อไปนี้

$$Y_1 = \alpha + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \dots + \beta_{14} X_{14} + \varepsilon_i \quad (1)$$

$$Y_2 = \alpha + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \dots + \beta_{14} X_{14} + \varepsilon_j \quad (2)$$

โดยกำหนดให้ Y คือ ตัวแปรตาม (Y_1 = การรับรู้, Y_2 = การปฏิบัติ), α คือ ค่าคงที่, β คือ สัมประสิทธิ์ตัวประมาณค่าพารามิเตอร์, ε คือ ตัวแปรสุ่มคลาดเคลื่อน และ i, j คือ ค่าสังเกตตั้งแต่ 1, 2, 3,...,397, X คือ ตัวแปรอิสระ โดยรายละเอียดของตัวแปรอิสระที่ใช้ในสมการได้แสดงไว้ใน Table 1

Table 1 Detail of variables using in multiple regression equation.

Variables	Detail	H_0
Sex (X1)	Male = 1, Female = 0	+/-0
Age (X2)	Years	-
Experiences (X3)	Years	-
Income / Planted area (X4)	Baht/rai	+
Planted area (X5)	Rai	+

Table 1 Continued.

Variables	Detail	H ₀
Printed media (X6)	More trustable = 1, Less trustable = 0	+
Activity media (X7)	More trustable = 1, Less trustable = 0	+
Personal media (X8)	More trustable = 1, Less trustable = 0	+
Social media (X9)	More trustable = 1, Less trustable = 0	+
Soil texture (X10)	Loamy = 1, Other = 0	+
Irrigation source (X11)	Irrigated water = 1, No irrigation = 0	+
Timing of cultivation (X12)	Off-season = 1, In-season = 0	+/0
Cultivars (X13)	DOR 47 = 1, Other = 0	+
Cultivation technique (X14)	Sowing = 1, Other = 0	+/0

การวัดค่าตัวแปรของระดับการให้ความเชื่อถือกับข่าวสาร มีคะแนนต่ำสุดคือ 0 และคะแนนสูงสุดคือ 1 โดยแบ่งสรุปออกเป็น 2 อันตรภาคชั้น โดยใช้สูตร (ค่าสูงสุด-ค่าต่ำสุด)/จำนวนอันตรภาคชั้น ได้เกณฑ์ดังนี้ คือ คะแนนเฉลี่ย 0.00-0.50 คะแนนคือระดับความเชื่อถือน้อย คะแนนเฉลี่ย 0.51-1.00 คะแนนคือระดับความเชื่อถือมาก ส่วนการวัดค่าตัวแปรของระดับการรับรู้และการปฏิบัติ มีคะแนนต่ำสุดคือ 0 และคะแนนสูงสุดคือ 2 สรุปได้ 3 อันตรภาคชั้น โดยใช้สูตรคำนวณเช่นเดียวกัน ได้เกณฑ์ดังนี้

การรับรู้	การปฏิบัติ	ระดับคะแนน
ได้รับรู้ทั้งหมด	ได้ปฏิบัติทุกครั้ง	1.35 - 2.00
ได้รับรู้บางส่วน	ได้ปฏิบัติบางครั้ง	0.68 - 1.34
ไม่ได้รับรู้	ไม่ได้ปฏิบัติ	0.00 - 0.67

ผลการศึกษาและวิจารณ์

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวจังหวัดนครปฐม

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 76.6 ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 39-50 ปี (ร้อยละ 36.0) รองลงมาคือมากกว่า 50 ปี (ร้อยละ 34.8) และน้อยกว่า 39 ปี (ร้อยละ 29.2) โดยมีอายุเฉลี่ย 45.22 ปี ส่วนใหญ่มีประสบการณ์น้อยกว่า 6 ปี (ร้อยละ 37.8) รองลงมาคือ 6-8 ปี (ร้อยละ 34.5) และมากกว่า 8 ปี (ร้อยละ 27.7) โดยมีประสบการณ์เฉลี่ยเท่ากับ 6.87 ปี ส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่ปลูกมากกว่า 33 ไร่ (ร้อยละ 34.3) รองลงมาคือ 18-33 ไร่ (ร้อยละ 34.0) และน้อยกว่า 18 ไร่ (ร้อยละ 31.7) โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 27.95 ไร่ ส่วนใหญ่มีรายได้ 7,401-7,600 บาท/ไร่/ปี (ร้อยละ 37.3) รองลงมาคือ ตั้งแต่ 7,601 บาท/ไร่/ปี ขึ้นไป (ร้อยละ 34.0) และ 0-7,400 บาท/ไร่/ปี (ร้อยละ 28.7) โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7,842.25 บาท/ไร่/ปี (Table 2)

Table 2 Factors of rice farmers demographic in Nakhon Pathom province.

	Factors	Frequency	Percent
Sex			
	Male	304	76.6
	Female	93	23.4
Age			
	Less than 39 years	116	29.2
	39-50 years	143	36.0
	More than 50 years	138	34.8
Mean = 45.22 years, S.D. = 9.18 years, Max = 68 years, Min = 29 years			
Experienced			
	Less than 6 years	150	37.8
	6-8 years	137	34.5
	More than 8 years	110	27.7
Mean = 6.87 years, S.D. = 3.01 years, Max = 19 years, Min = 1 years			
Planted area			
	Less than 18 rai	126	31.7
	18-33 rai	135	34.0
	More than 33 rai	136	34.3
Mean = 27.95 rai, S.D. = 16.36 rai, Max = 90 rai, Min = 7 rai			
Income / planted area			
	0-7,400 baht/rai/year	114	28.7
	7,401-7,600 baht/rai/year	148	37.3
	More than 7,601 baht/rai/year	135	34.0
Mean = 7,842.25 baht/rai/year, S.D. = 1,690.19 baht/rai/year, Max = 20,205.88 baht/rai/year, Min = 716.66 baht/rai/year			

ปัจจัยด้านการให้ความเชื่อถือกับข่าวสารจากสื่อเผยแพร่

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีการให้ความเชื่อถือกับข่าวสารอยู่ในระดับเชื่อถือมากทั้ง 3 ประเภท ได้แก่ สื่อสังคม (ค่าเฉลี่ย 0.67) ซึ่งส่วนใหญ่เปิดรับผ่านเคเบิลท้องถิ่นในชุมชน ร้อยละ 84.9 Twitter ร้อยละ 27.2 Facebook ร้อยละ 12.8 วิทยุชุมชน ร้อยละ 5.5 และ Line ร้อยละ 0.8 ตามลำดับ รองลงมาคือสื่อบุคคล (ค่าเฉลี่ย 0.63) ซึ่งส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารผ่านเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 87.9 พนักงานจำหน่ายปุ๋ย/สารเคมี ร้อยละ 58.4

และปราชญ์ชาวบ้าน ร้อยละ 3.0 ตามลำดับ และสื่อกิจกรรม (ค่าเฉลี่ย 0.63) ซึ่งส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารผ่านการเยี่ยมชมแปลงการเรียนรู้ ร้อยละ 78.8 แปลงสาธิต ร้อยละ 27.0 และการประกวดหรือนิทรรศการ ร้อยละ 1.5 ตามลำดับ ในขณะที่สื่อสิ่งพิมพ์มีการให้ความเชื่อถือกับข่าวสารอยู่ในระดับเชื่อถือน้อย (ค่าเฉลี่ย 0.47) ซึ่งส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารผ่านหนังสือพิมพ์ ร้อยละ 100.0 รองลงมาคือวารสารทางการเกษตร ร้อยละ 39.8 และแผ่นพับ/ใบปลิว ร้อยละ 0.8 ตามลำดับ (Table 3) ซึ่งในภาพโดยรวมนั้นเกษตรกรเป็นผู้เปิดรับข้อมูลข่าวสาร และเหตุที่ให้ความเชื่อถือกับข่าวสารจากสื่อสังคมมากที่สุดเนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุไม่มาก และภาครัฐให้การสนับสนุนบริการขั้นพื้นฐานด้านการสื่อสารอย่างทั่วถึงจึงเข้าถึงสื่อสังคมได้โดยง่ายและนำความรู้มาใช้ประโยชน์ได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้เกษตรกรยังมีการติดต่อกับตัวแทนของภาครัฐหรือเอกชนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการผลิตอยู่เป็นประจำ และยังมีการไปศึกษาดูงานตามแปลงเรียนรู้ในที่ต่างๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมการเกษตรโดยใช้สื่อบุคคลและสื่อกิจกรรมยังมีความจำเป็นต่อการดำเนินงาน ส่วนสื่อสิ่งพิมพ์มีความเชื่อถือน้อยโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นการนำเสนอข่าวสารรายวันเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้เป็นที่น่าสนใจที่กว่าไม่ได้มีการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสื่อมวลชนซึ่งได้แก่วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ (ช่องฟรีทีวี) และยูทูบ เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ตอบแบบสอบถามในเรื่องดังกล่าวนี้

Table 3 Factors of trustable to media exposure of rice farmers in Nakhon Pathom province.

Type of media	Kind of media	Frequency*(%)	Trustable	S.D.	Level
Social media	Community cable	337 (84.9)	0.67	0.471	More trustable
	Twitter	108 (27.2)			
	Facebook	51 (12.8)			
	Community radio	22 (5.5)			
	Line	3 (0.8)			
Personal media	Gov. officer	349 (87.9)	0.63	0.483	More trustable
	Chemical seller	232 (58.4)			
	Local scholar	12 (3.0)			
	Neighbor	0 (0.0)			
Activity media	Learning plot	313 (78.8)	0.63	0.482	More trustable
	Demonstrated plot	107 (27.0)			
	Contest	6 (1.5)			
	Exhibition	6 (1.5)			
Printed media	Newspaper	397 (100.0)	0.47	0.499	Less trustable
	Agro-journal	158 (39.8)			
	Leaflet	3 (0.8)			

* more than 1 choice

ปัจจัยด้านเทคโนโลยีการผลิตข้าว

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกเป็นดินร่วน ร้อยละ 83.4 นอกนั้นคือดินชนิดอื่น ได้แก่ ดินทราย ดินเหนียว ดินร่วนปนทราย หรือดินร่วนปนดินเหนียว ร้อยละ 16.6 และอยู่ในเขตชลประทาน ร้อยละ 75.6 นอกนั้นอยู่นอกเขตชลประทาน ร้อยละ 24.4 เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกข้าวนาปรัง ร้อยละ 89.4 นอกนั้นปลูกข้าวนาปี ร้อยละ 10.6 พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกส่วนใหญ่ใช้พันธุ์ กข.51 และ กข.57 ร้อยละ 53.9 นอกนั้นใช้พันธุ์ กข.47 ร้อยละ 46.1 โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกข้าวด้วยวิธีการหว่าน ร้อยละ 82.1 นอกนั้นใช้วิธีการดำ และการโยนกกล้า ร้อยละ 17.9 (Table 4) จากผลการวิจัยพบว่า พื้นที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่เป็นดินร่วนและอยู่ในเขตชลประทานทำให้ปลูกข้าวได้ตลอดทั้งปี เกษตรกรจึงนิยมทำนาปรังเนื่องจากจำหน่ายข้าวได้ในราคาสูงกว่าข้าวนาปี โดยพันธุ์ข้าวที่นิยมปลูก ได้แก่ กข.47 กข.51 และกข.57 ซึ่งเป็นพันธุ์ที่ให้ผลผลิตค่อนข้างสูงและเป็นพันธุ์ข้าวไม่ไวแสง โดยที่วิธีการปลูกข้าวส่วนใหญ่จะใช้การหว่านน้ำตามเพื่อเป็นการลดการใช้แรงงาน

Table 4 Factors of cultivation technology of rice farmers in Nakhon Pathom province.

Cultivation technology	Frequency	Percent
soil texture		
Loamy	331	83.4
Other (sandy, clay)	66	16.6
Irrigation source		
Irrigated water	300	75.6
No irrigation	97	24.4
Timing of cultivation		
Off-season (November - April)	355	89.4
In-season (May – October)	42	10.6
Rice cultivar		
DOR 47	183	46.1
Other (DOR 51, DOR 57)	214	53.9
Cultivation techniques		
Sowing	326	82.1
Other (transplant, throwing)	71	17.9

การปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวจังหวัดนครปฐม

การปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในเรื่องการรับรู้กับการปฏิบัติของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดนครปฐมมีรายละเอียดดังนี้ (Table 5)

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีการรับรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับได้รับรู้ทั้งหมด (ค่าเฉลี่ย 1.49) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าเกษตรกรมีการรับรู้ในระดับได้รับรู้ทั้งหมด ได้แก่ ด้านวัตถุดิบทรายทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 1.68) ด้านสัญลักษณ์ส่วนบุคคล (ค่าเฉลี่ย 1.66) ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 1.62) ด้านบันทึกข้อมูลและการตามสอบ (ค่าเฉลี่ย 1.61) ด้านการพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา (ค่าเฉลี่ย 1.58) และด้านพื้นที่ปลูก (ค่าเฉลี่ย 1.48) ตามลำดับ มีการรับรู้ในระดับได้รับรู้บางส่วน ได้แก่ ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 1.26) และด้านแหล่งน้ำ (ค่าเฉลี่ย 1.18) ตามลำดับ จากผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรมีการรับรู้ในระดับได้รับรู้ทั้งหมดเกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยเฉพาะด้านการใช้สารเคมีทางการเกษตร และการป้องกันตัวเองจากการใช้สารเคมี เนื่องจากเกษตรกรตระหนักถึงอันตรายของสารเคมีต่อสุขภาพ และสารเคมียังเป็นต้นทุนที่สำคัญในการผลิต สอดคล้องกับ พหล ศักดิ์คะทนต์ และพุดผิสรค์ เครือคา (2560) ที่รายงานว่าเหตุผลที่เกษตรกรลดการใช้สารเคมีเนื่องจากมีผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกร และกระทบต่อต้นทุนการผลิต ในขณะที่เกษตรกรซึ่งได้รับรู้บางส่วนด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวเกี่ยวกับด้านแหล่งน้ำจึงส่งผลให้การปฏิบัติในด้านดังกล่าวนี้เป็นการได้ปฏิบัติบางครั้งด้วยเช่นกัน

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับได้ปฏิบัติทุกครั้ง (ค่าเฉลี่ย 1.42) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติในระดับการปฏิบัติทุกครั้ง ได้แก่ ด้านวัตถุดิบทรายทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 1.65) ด้านสัญลักษณ์ส่วนบุคคล (ค่าเฉลี่ย 1.62) ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 1.52) ด้านบันทึกข้อมูลและการตามสอบ (ค่าเฉลี่ย 1.51) ด้านการพักผลผลิตการขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา (ค่าเฉลี่ย 1.48) และด้านพื้นที่ปลูก (ค่าเฉลี่ย 1.43) ตามลำดับ ส่วนที่เกษตรกรมีการปฏิบัติในระดับได้ปฏิบัติบางครั้ง ได้แก่ ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 1.19) กับด้านแหล่งน้ำ (ค่าเฉลี่ย 1.14) ตามลำดับ จากผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรได้ปฏิบัติบางครั้งตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวเนื่องมาจากเกษตรกรนิยมจ้างรถเก็บเกี่ยวแล้วนำผลผลิตไปจำหน่ายที่โรงสีโดยทันทีจึงไม่มีการนำไปตากแดด ส่วนการได้ปฏิบัติบางครั้งด้านแหล่งน้ำเนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้น้ำจากแหล่งเดิมและจากระบบชลประทานจึงไม่เห็นความสำคัญของการตรวจเช็คคุณภาพน้ำ สอดคล้องกับ พัชรภรณ์ เพ็ชรทอง และจิตผกา ธนปัญญาธิวงศ์ (2552) ที่ระบุว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวส่วนใหญ่ไม่ได้ปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในเรื่องการเก็บเกี่ยวและขนย้ายผลผลิต กับการเก็บตัวอย่างน้ำไปวิเคราะห์ เนื่องจากการเก็บเกี่ยวและขนย้ายผลผลิตนั้นเกษตรกรนิยมจำหน่ายผลผลิตให้แก่พ่อค้าที่มารับซื้อถึงสวน ซึ่งพ่อค้าจะทำการเก็บเกี่ยวและขนย้ายเองทั้งหมด ในขณะที่แหล่งน้ำที่เกษตรกรใช้อยู่เป็นประจำก็ไม่อยู่ใกล้โรงงานหรือแหล่งน้ำเสียใดๆ จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการตรวจวิเคราะห์น้ำ

Table 5 Perception and practice on standard of good agricultural practice (GAP) for rice farmers in Nakhon Pathom province.

Good agricultural practice (GAP)	Perception $\bar{x}$ (S.D.)	Practice $\bar{x}$ (S.D.)
1. Source of water.	1.18 (0.226) (Partial)	1.14 (0.313) (Sometimes)
2. Planted area.	1.48 (0.430) (The whole)	1.43 (0.438) (Always)
3. Harmful of agro-materials.	1.68 (0.392) (The whole)	1.65 (0.425) (Always)
4. Quality management in production process before harvesting.	1.62 (0.337) (The whole)	1.52 (0.398) (Always)
5. Harvesting and post-harvesting practice.	1.26 (0.242) (Partial)	1.19 (0.320) (Sometimes)
6. Keep and transports in field and storage.	1.58 (0.408) (The whole)	1.48 (0.462) (Always)
7. Personal sanitary	1.66 (0.436) (The whole)	1.62 (0.450) (Always)
8. Data record and follow-up.	1.61 (0.352) (The whole)	1.51 (0.479) (Always)
Total	1.49 (0.202) (The whole)	1.42 (0.257) (Always)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้และการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวจังหวัดนครปฐม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

การตรวจสอบปัญหาเบื้องต้นของแบบจำลอง พบว่า ผลการทดสอบความสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรสุ่มคลาดเคลื่อน (D.W.) ได้ค่าเท่ากับ 2.007 จึงไม่เกิดปัญหาความสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรสุ่มคลาดเคลื่อน ส่วนผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ที่สูงที่สุดคือ 0.50 ซึ่งน้อยกว่า 0.80 จึงไม่มีปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรอิสระ และผลการทดสอบปัญหาความไม่คงที่ของความแปรปรวนในตัวแปรสุ่ม พบว่า ไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลักของสถิติ White-heteroskedasticity (χ^2) จึงไม่เกิดปัญหาความไม่คงที่ของความแปรปรวนในตัวแปรสุ่ม เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.482 แสดงว่า ปัจจัยทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของการรับรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีได้ร้อยละ 48.2 นอกนั้นเกิดจากปัจจัยอื่นที่ไม่ได้อยู่ในแบบจำลอง โดยแบบจำลองปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ได้แสดงไว้ดังนี้

$$\text{การรับรู้ } (\hat{Y}_1) = 2.222 + 0.050(\text{สื่อบุคคล}) + 0.075(\text{สื่อสังคม}) + 0.127(\text{แหล่งน้ำชลประทาน}) + 0.098(\text{ช่วงเวลาการผลิต})$$

S.E. (0.048) (0.017) (0.015) (0.023) (0.034)

$$F = 60.388, \text{ Prob.} = 0.000, R^2 = 0.482, D.W. = 2.007$$

แหล่งน้ำชลประทานมีอิทธิพลต่อการรับรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ($p \leq 0.01$) โดยการรับรู้มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับการปลูกข้าวในเขตชลประทาน เนื่องจากในเขตชลประทานสามารถปลูกข้าวได้ตลอดปี เกษตรกรส่วนใหญ่จึงเป็นเกษตรกรรายใหญ่ที่มีพื้นที่ปลูกข้าวจำนวนมากและมีรายได้สูงอีกทั้งยังมีอายุไม่

มาก นอกจากนี้เกษตรกรยังมีความใส่ใจในเรื่องสุขภาพของตนเองอีกด้วย ทำให้เกษตรกรในเขตชลประทานมีความสนใจเกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี สอดคล้องกับ ภาสกร นันทพานิช (2558) ที่รายงานว่าเกษตรกรในเขตชลประทานมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีมากกว่าเกษตรกรที่อยู่นอกเขตชลประทานเพื่อช่วยลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดจากการใช้สารเคมี

ช่วงเวลาการผลิตมีอิทธิพลต่อการรับรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ($p \leq 0.01$) โดยการรับรู้มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับการปลูกข้าวนาปรัง เนื่องจากเกษตรกรที่ปลูกข้าวนาปรังจะมีความเสี่ยงมากกว่าเกษตรกรที่ปลูกข้าวนาปี เกษตรกรจึงต้องมีการเปิดรับข้อมูลข่าวสารมากกว่า โดยเฉพาะในด้านการใช้สารเคมี สอดคล้องกับ สาริศา ทิตยวงศ์ และจันทนา แสนสุข (2558) ที่ระบุว่าระยะเวลาการเพาะปลูกที่แตกต่างกันจะทำให้ความต้องการใช้สารเคมีของเกษตรกรแตกต่างกันด้วยเช่นกัน

การให้ความเชื่อถือกับสื่อสังคมมีอิทธิพลต่อการรับรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ($p \leq 0.01$) โดยการรับรู้มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับการให้ความเชื่อถือกับสื่อสังคมในระดับมาก เนื่องจากเกษตรกรมีอายุไม่มากและมีรายได้สูงจึงสามารถเข้าถึงและมีประสบการณ์ในการใช้สื่อสังคมค่อนข้างมาก ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้ในการแจ้งข่าวสาร และ/หรือแลกเปลี่ยนความรู้ในระหว่างกัน โดยเกษตรกรมักจะเปิดรับข่าวสารผ่านช่องทางนี้อยู่เป็นประจำจึงอาจส่งผลต่อการรับรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับ ละม่อม สุนทรชัย และ ประภัสสร เกียรติสุนนท์ (2561) ที่กล่าวว่า เกษตรกรที่มีอายุน้อยและมีพื้นที่จำนวนมากจะมีความต้องการสารสนเทศการเกษตรด้านการผลิตข้าวผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่มากขึ้น

การให้ความเชื่อถือกับสื่อบุคคลมีอิทธิพลต่อการรับรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ($p \leq 0.01$) โดยการรับรู้มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับการให้ความเชื่อถือกับสื่อบุคคลในระดับมาก เนื่องจากเจ้าหน้าที่รัฐหรือพนักงานขายสารเคมีเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการใช้สารเคมีและมักสังกัดอยู่ในองค์กรที่มีความน่าเชื่อถือ ดังนั้น เกษตรกรจึงให้ความเชื่อถือและมักติดต่อกับเจ้าหน้าที่เหล่านี้เป็นประจำ โดยเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่จะให้การจัดฝึกอบรมหรือการสนทนากลุ่มย่อยเป็นเครื่องมือในการให้ความรู้หรือแจ้งข่าวสาร สื่อบุคคลจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างการรับรู้ให้แก่เกษตรกร สอดคล้องกับ ณภัทร เตยหอม และนันทิกา สุนทรไชยกุล (2560) ที่พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสารกำจัดศัตรูพืชผ่านผู้จำหน่ายสารเคมีทางเกษตรในพื้นที่มากกว่าช่องทางอื่น

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

การตรวจสอบปัญหาเบื้องต้นของแบบจำลอง พบว่าผลการทดสอบความสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรสุ่มคาบเคลื่อน (D.W.) ได้ค่าเท่ากับ 1.955 จึงไม่เกิดปัญหาความสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรสุ่มคาบเคลื่อน ส่วนผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ที่สูงที่สุดคือ 0.50 ซึ่งน้อยกว่า 0.80 จึงไม่มีปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรอิสระ และผลการทดสอบปัญหาความไม่คงที่ของความแปรปรวนในตัวแปรสุ่ม พบว่า ไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลักของสถิติ White-heteroskedasticity (χ^2) จึงไม่เกิดปัญหาความไม่คงที่ของความแปรปรวนในตัวแปรสุ่ม ซึ่งเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.348 แสดงว่าปัจจัยทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีได้ร้อยละ 34.8 นอกนั้นเกิดจากปัจจัยอื่นที่ไม่ได้อยู่ในแบบจำลอง โดยแบบจำลองปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ได้แสดงไว้ดังนี้

การปฏิบัติ ($\hat{Y}_2$) = 2.136+0.090(สื่อกิจกรรม)+0.083(สื่อบุคคล)-0.082(สภาพของดิน)+0.167(แหล่งน้ำชลประทาน)

S.E. (0.062) (0.023) (0.027) (0.025) (0.029)

F = 29.638, Prob.= 0.000, R^2 = 0.348, D.W. = 1.955

แหล่งน้ำชลประทานมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ($p \leq 0.01$) โดยการ

ปฏิบัติมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับการปลูกข้าวในเขตชลประทาน เนื่องจากเกษตรกรในเขตชลประทานส่วนใหญ่จะมีหน้าที่เพียงติดต่อประสานงาน ควบคุมดูแล และบริหารจัดการแปลงปลูก ในขณะที่กระบวนการผลิตส่วนใหญ่จะเป็นการจ้างแรงงานเฉพาะด้านให้มาดำเนินการแทน ทำให้มีต้นทุนการผลิตสูงโดยเฉพาะต้นทุนด้านสารเคมี โดยภาสกร นันทพานิช (2558) รายงานว่าการปลูกข้าวในเขตชลประทานส่วนใหญ่เป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายโดยมุ่งเน้นที่ปริมาณผลผลิต จึงมีต้นทุนการผลิตสูงโดยเฉพาะเรื่องของสารเคมี เกษตรกรจึงเลือกที่จะปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเพื่อเป็นการลดต้นทุนจากการใช้สารเคมีมากกว่าเกษตรกรที่อยู่นอกเขตชลประทาน

สภาพของดินมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ($p \leq 0.01$) โดยการปฏิบัติมีความสัมพันธ์ในทิศทางลบกับการปลูกข้าวในพื้นที่ที่เป็นดินร่วน เนื่องจากดินร่วนเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์และเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว ทำให้เกษตรกรไม่จำเป็นต้องใส่ปุ๋ยในปริมาณมาก อีกทั้งเมื่อข้าวมีการเจริญเติบโตที่ดีมีลำต้นที่แข็งแรงจึงทนต่อโรค สอดคล้องกับพีชณิตดา ธารานุกูล และคณะ (2557) ที่พบว่าดินที่อุดมสมบูรณ์จะทำให้รากพืชแผ่กระจายได้ดีและเจริญเติบโตได้เต็มที่ ทำให้ได้ผลผลิตและรายได้สุทธิมากขึ้น ในขณะที่ต้นทุนการผลิตจากการใช้สารเคมีก็ลดลง ดังนั้นการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเรื่องการใส่สารเคมีหรือวัตถุอันตรายทางการเกษตรจึงลดลงตามไปด้วยเช่นกัน

การให้ความเชื่อถือกับสื่อกิจกรรมมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ($p \leq 0.01$) โดยการปฏิบัติมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับการให้ความเชื่อถือกับสื่อกิจกรรมในระดับมาก เนื่องจากสื่อกิจกรรมมีลักษณะเด่นในการสร้างประสบการณ์จริงและแสดงให้เห็นผลลัพธ์ในเชิงประจักษ์ เกษตรกรจึงมีความมั่นใจในกระบวนการ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ทำให้การปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมากขึ้น สอดคล้องกับ นาวิรินทร์ แก้วคง และคณะ (2560) ที่ระบุว่าเกษตรกรผู้ผลิตผักปลอดภัยส่วนใหญ่ที่ยอมรับการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมักได้รับข่าวสารจากสื่อกิจกรรมเป็นหลัก

การให้ความเชื่อถือกับสื่อบุคคลมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ($p \leq 0.01$) โดยการปฏิบัติมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับการให้ความเชื่อถือกับสื่อบุคคลในระดับมาก เนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่สามารถให้คำแนะนำหรือช่วยเหลือเกษตรกรในลักษณะของการสอนแนะ (coaching) ซึ่งจะช่วยพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรจนกระทั่งสามารถปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี สอดคล้องกับนันทน์หทัย ศิริวิริยะสมบูรณ์ และคณะ (2555) ที่พบว่าเกษตรกรที่พบปะกับนักส่งเสริมการเกษตรบ่อยครั้งจะมีผลทำให้เกษตรกรมีการยอมรับการผลิตผักปลอดสารพิษเพิ่มมากขึ้น

สรุปผลการศึกษา

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดนครปฐมส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุประมาณ 39-50 ปี มีประสบการณ์ในการปลูกข้าวน้อยกว่า 6 ปี ส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกมากกว่า 33 ไร่ มีรายได้ต่อพื้นที่ปลูก 7,401-7,600 บาท/ไร่/ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ให้ความเชื่อถือมากใน สื่อสังคม ได้แก่ เคเบิลท้องถิ่นในชุมชน Twitter Facebook วิทยุชุมชน และ Line ตามลำดับ รองลงมาคือสื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พนักงานจำหน่ายปุ๋ย/สารเคมี และปราชญ์ชาวบ้าน ตามลำดับ ต่อมาคือสื่อกิจกรรม ได้แก่ การเยี่ยมชมแปลงการเรียนรู้ แปลงสาธิต และการประกวดหรือนิทรรศการ ตามลำดับ ในขณะที่สื่อสิ่งพิมพ์มีการให้ความเชื่อถือน้อย ได้แก่ หนังสือพิมพ์ รองลงมาคือวารสารทางการเกษตร และแผ่นพับ/ใบปลิว ตามลำดับ เกษตรกรส่วนใหญ่มีสภาพดินปลูกเป็นดินร่วน และอยู่ในเขตชลประทาน โดยนิยมปลูกข้าวนาปรัง พันธุ์ข้าวที่ปลูกส่วนใหญ่ ได้แก่ พันธุ์ กข.51, กข.57 หรือ กข.47 ปลูกด้วยการหว่าน

เกษตรกรมีการรับรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีโดยเฉลี่ยในระดับได้ร้รู้ทั้งหมด และมีการปฏิบัติเฉลี่ยในระดับได้ปฏิบัติทุกครั้ง โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มีการรับรู้และการปฏิบัติ ด้านวัตถุอันตรายทางการเกษตร ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล และด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว ตามลำดับ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ คือ แหล่งน้ำชลประทาน ช่วงเวลาการผลิต การให้ความเชื่อถือกับสื่อบุคคลและสื่อสังคม ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติ คือ แหล่งน้ำชลประทาน การให้ความเชื่อถือกับสื่อกิจกรรมและสื่อบุคคล และสภาพของดิน

ข้อเสนอแนะ

1) ควรส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตชลประทานก่อนนอกเขตชลประทาน เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตชลประทานมีคุณลักษณะที่สามารถจะปฏิบัติตามมาตรฐานดังกล่าวได้ง่ายกว่า และสามารถใช้เป็นต้นแบบให้กับเกษตรกรกลุ่มที่อยู่นอกเขตชลประทานที่อยู่บริเวณใกล้เคียงอีกด้วย

2) ส่งเสริมเทคนิคการปรับปรุงคุณภาพดิน เช่น การไถกลบตอซัง การใช้ปุ๋ยคอก การไม่เผาฟางข้าว เป็นต้น ก็จะช่วยลดการใช้ปุ๋ยเคมีลง และ/หรืออาจจะต่อยอดโดยการส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตแบบใหม่ๆ เช่น เกษตรกรรมไร้สารพิษ หรือเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น ซึ่งน่าจะตรงกับศักยภาพของเกษตรกรกลุ่มนี้มากกว่า

3) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และพนักงานจำหน่ายปุ๋ย/สารเคมีมีบทบาทที่สำคัญสำหรับการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีให้ประสบความสำเร็จ จึงควรมีการพบปะเกษตรกรเป็นประจำและต่อเนื่อง โดยในขั้นตอนการสร้างการรับรู้ให้แก่เกษตรกรควรมีการใช้สื่อสังคม (เคเบิลท้องถิ่นในชุมชน Facebook Twitter และLine) ร่วมกับการให้เจ้าหน้าที่พบปะกับเกษตรกร ส่วนในขั้นตอนการส่งเสริมให้เกษตรกรมีการปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ควรจัดทำแปลงการเรียนรู้ และ/หรือแปลงสาธิต เพื่อให้เกษตรกรเห็นขั้นตอนในการปฏิบัติ และมีความมั่นใจในผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น ซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามมากยิ่งขึ้น

4) เกษตรกรมีการรับรู้ทั้งหมดเกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เนื่องจากมีการตระหนักถึงอันตรายของสารเคมีต่อสุขภาพของตนเอง แต่เกษตรกรกลับมีการปฏิบัติตามมาตรฐานดังกล่าวได้น้อยลง ซึ่งปัญหานี้ อาจเกิดจากความไม่สอดคล้องกันในระหว่างสภาพแวดล้อมการผลิต เช่น ดิน น้ำ หรือการเก็บเกี่ยวผลผลิตเพื่อนำไปจำหน่าย กับระเบียบของมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ดังนั้นระเบียบข้อปฏิบัติบางข้อจึงอาจจะต้องยืดหยุ่นตามข้อจำกัดของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กรมการข้าว. 2559. รายงานสถานการณ์การเพาะปลูกข้าวปี 2559/60. กรมการข้าว. กรุงเทพฯ.
- ณภัทร เตยหอม และนันทิกา สุนทรไชยกุล. 2560. ปัจจัยกำหนดการรับรู้ความเสี่ยงเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของชาวนาในอำเภอนหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี. *วารสารความปลอดภัยและสุขภาพ*, 10(37): 21-34.
- นาวิณทร์ แก้วดวง, เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และภรณ์ ต่างวิวัฒน์. 2560. การผลิตผักปลอดภัยจากการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดหนองคาย. *แก่นเกษตร*, 45 (ฉบับพิเศษ 1): 1590-1596.
- นันทนัทย์ ศิริวิริยะสมบูรณ์, อารงค์ เมฆโหรา และทิพวรรณ ลิ้มกูร. 2555. ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี. *วารสารเกษตรพระจอมเกล้า*, 30(2): 59-67.
- พหล ดักดีคะทัศน์ และพณิศรค์ เครือคา. 2560. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกทางการเกษตรแบบเคมีหรือแบบอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร*, 34(2): 66-77.
- พัชรารภรณ์ เพ็ชรทอง และจิตผกา ธนปัญญาธิวงศ์. 2552. การยอมรับการปฏิบัติตามระบบการผลิตทางการเกษตรที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับเงาของเกษตรกร อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารเทคโนโลยีสุรนารี*, 3(2): 109-126.
- พีชณิดดา ธารานุกูล, ยุวลักษณ์ ผายดี, ศรีนวล สุราษฎร์ และ จิระ อะสุรินทร์. 2557. การทดสอบเทคโนโลยีการปรับปรุงบำรุงดินร่วนเหนียวในพื้นที่ปลูกพริกจังหวัดนครราชสีมา. *แก่นเกษตร*, 42(ฉบับพิเศษ 2): 422-429.
- ภาสกร นันทพานิช. 2558. การผลิตข้าวและแนวทางการพัฒนาในเขตน่านน้ำและชลประทานจังหวัดอุตรดิตถ์. *แก่นเกษตร*, 43(4): 643-654.
- ละม่อม สุนทรชัย และประภัสสร เกียรติสุนนท์. 2561. ความต้องการสารสนเทศการเกษตรผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดกาฬสินธุ์. *แก่นเกษตร* 46(ฉบับพิเศษ 1): 772-778.

- สาริศา ทิตยวงศ์ และจันทนา แสนสุข. 2558. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเคมีภัณฑ์ทางการเกษตรจากร้านเคมีภัณฑ์ทางการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 8(2): 63-70.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2560. *สถิติการเกษตรของประเทศไทยปี 2560*. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. 2556. *มาตรฐานสินค้าเกษตร: การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร*. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพฯ.
- สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร. 2560. *สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้มปี 2561*. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพฯ.
- Stevens, J. P. 1992. *Applied Multivariate Statistics for the Social Sciences*. NJ: Lawrence Erlbaum Associates. Hillsdale.
- Vanichbuncha, K. 2012. *Statistics for research* (6 ed.). Chulalongkorn University Printing House. Bangkok.
- Yamane, T. 1973. *Statistics: An Introduction Analysis*: Harper & Row.

วันรับบทความ (Received date) : 5 เม.ย. 61

วันแก้ไขบทความ (Revised date) : 19 มิ.ย. 61

วันตอบรับบทความ (Accepted date) : 10 ก.ย. 61